

## تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

محمد عارفی مسکونی<sup>۱</sup>

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

علی نجفی توانا<sup>۲</sup>

استادیار، گروه حقوق واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

باقر شاملو<sup>۳</sup>

دانشیار، گروه حقوق دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۲۰

### چکیده

امنیت از اساسی‌ترین نیازهای بشر است و قدمتی به اندازه عمر بشر دارد و دولت‌ها برای تأمین این نیاز اساسی، همواره امنیت ملی را اولویت اول سیاست‌های داخلی و خارجی خود قرار داده و برای کسب، حفظ و گسترش آن تلاش می‌نمایند. امنیت ملی گستره‌ای بسیار وسیع داشته و از بسیاری از تهدیدات داخلی و فراملی تأثیر می‌پذیرد. امنیت، رکن تداوم زندگی اجتماعی است و یکی از مهمترین ابعاد آن امنیت اجتماعی می‌باشد. امنیت اجتماعی در هر کشور یا منطقه جغرافیایی متأثر از عوامل مختلفی است که در این میان، قاچاق مواد مخدر یکی از عواملی است که تأثیر بسیار زیادی بر کیفیت امنیت اجتماعی در جامعه دارد. امنیت، محور زندگی اجتماعی و شرط تداوم آن است. هر کشوری با توجه به شرایط و ویژگی‌های جمعیتی و جغرافیایی و به طور کلی با توجه به منابعی از قدرت که در اختیار دارد، با تهدیدات و فرصت‌های امنیتی متفاوتی روبرو است. همسایگی با بزرگترین تولیدکنندگان مواد مخدر جهان، قرار گرفتن در مسیر ترانزیت ارزان این مواد و نیز مواضع اعتقادی و ارزشی خاص، سبب گردیده تا امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از مسأله قاچاق مواد مخدر تأثیرپذیر باشد. سوالی که مدنظر می‌باشد این است که تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چگونه می‌باشد؟ از آنجایی که ایران در همسایگی با بزرگترین تولیدکنندگان مواد مخدر جهان، قرار گرفته و در مسیر ترانزیت ارزان این مواد و نیز مواضع اعتقادی و ارزشی خاص هست، سبب گردیده تا امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از مسأله قاچاق مواد مخدر تأثیرپذیر باشد بنابراین این پژوهش با هدف تعیین تأثیر قاچاق مواد مخدر بر ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی امنیت ملی جمهوری اسلامی انجام گرفته است.

**واژه‌های کلیدی:** امنیت ملی، قاچاق مواد مخدر، جمهوری اسلامی ایران، فرصت‌های امنیتی

1. arefi1519@yahoo.com
2. najafi.tavani@gmail.com
3. baghershamloo@gmail.com



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی-پژوهشی  
پژوهش‌های نیای جهان اسلام

## ۱. مقدمه

امنیت به معنای احساس ایمنی از خطر یا نگرانی (Learner's Dictionary 2000: 1155 Ox-) ford Advanced) حفاظت جامعه از لطمه خوردن به نهادها و ارزشهای بنیادی آن (ماندل، ۱۳۷۷: ۴۳)

به طور کلی، امنیت نخستین حق شهروندی و تأمین آن مقدم‌ترین وظیفه حکومت‌ها در برابر شهروندان است و زیربنایی‌ترین مفهوم در زندگی اجتماعی و مدنی می‌باشد. امنیت با مفهوم توسعه، و ناامنی با مفهوم عقب ماندگی گره خورده است. به گونه‌ای که مناطق جغرافیایی که شاخص‌های توسعه بهتری دارند، دارای ضریب امنیتی بیشتری نیز می‌باشند و مناطق کمتر توسعه یافته و توسعه نیافته جهان با مناطق ناامن منطبق‌اند. امنیت دارای ابعاد گوناگونی است که مهم‌ترین آن «امنیت اجتماعی» است و بطور کلی به معنای «توانایی جامعه برای پاسداری از ارزش‌های بنیادین خود در برابر پیشامدها و تهدیدات واقعی و بالقوه است» (Hough, 2004: 106) هر زمان که وجود یا فقدان یک یا چند متغیر تهدیدکننده، منجر به «احساس ترس» شود موجبات ناامنی اجتماعی را فراهم می‌کند (بای اسلامی، ۱۳۸۵: ۷۶) در این میان، قاچاق و توزیع مواد مخدر در جامعه یکی از عوامل مهم در ایجاد ناامنی اجتماعی است. کشور ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی خود که در مجاورت بزرگترین تولید و صادرکننده مواد مخدر جهان، یعنی افغانستان است همواره در معرض تهدیدات

اجتماعی زیادی از سوی حوزه قاچاق مواد مخدر بوده است. در این میان منطقه جنوب شرق ایران به دلیل نزدیکی به افغانستان و موقعیت مناسب ژئوپلیتیکی و ترانزیتی آن برای قاچاقچیان، در معرض تهدیدات امنیتی بیشتری است. مجرمین قاچاقچی مواد مخدر با اسلحه، ابایی از درگیری‌های مسلحانه، سرقت مسلحانه، قتل و آدم ربایی ندارند. اگرچه باید توجه داشت که تمام درگیریهای مسلحانه منشأ قاچاقچی گری ندارد اما تا حد زیادی با هم همپوشی دارند. قاچاق مواد مخدر جرمی است که ریشه بسیاری از جرائم دیگر است و با جرائم امنیتی دیگر همپوشی و همبستگی بسیار زیادی دارد.

امروزه قاچاق مواد مخدر، به عنوان پدیده‌ای شناخته می‌شود که امنیت ملی کشورها را به مخاطره انداخته است. قاچاق مواد مخدر با وجود اقدامات و هزینه‌های مالی و با وجود کاستی‌های بسیار، به دلیل موقعیت جغرافیایی و مرز مشترک با کانون‌های تولید مواد مخدر و



فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های باسی جهان اسلام

۱۰۶

سال نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸

از سوی دیگر عدم همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی مؤثر و سود سرشار تجارت مواد مخدر برای گروه‌های دارای قدرت، موجب شده است تا قاچاق مواد مخدر به عنوان موضوعی مهم در امنیت ملی ایران مطرح شود. امنیت ایران با توجه به جغرافیای امنیتی مرزهای شرقی ایران (به دلیل هم‌مرز بودن با پاکستان و افغانستان) به شدت تحت تأثیر قرار دارد. ابعاد تهدید و ناامنی در طول مرزهای ایران عبارتند از: تروریسم، مهاجرت، ناامنی در افغانستان و پاکستان و توسعه آن به داخل ایران، تحرکات مذهبی و موضوع مواد مخدر و قاچاق مواد مخدر. مواد مخدر و ترانزیت آن از همسایگان شرقی ایران که به محور هلال طلایی معروف است، تأثیرات مخربی بر روستاها و مناطق مرزی در داخل کشور و هزینه‌های زیادی برای مبارزه با این امر هم در داخل و هم در خارج از کشور تحمیل کرده است. بیشترین ارتباطات و تعاملات غیرقانونی در چارچوب قاچاق مواد مخدر از طریق همین مسیر مرزی انجام می‌شود و بدون همکاری‌های مرزی و بین‌المللی کشورهای درگیر، امکان مبارزه با قاچاق مواد به تنهایی برای ایران میسر نیست. با این حال قاچاق مواد مخدر تأثیرات مخربی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی گذاشته است که در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی و استفاده از ابزار کتابخانه‌ای به بررسی تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت جمهوری اسلامی ایران می‌پردازیم.

### مبانی نظری تحقیق

نیاز به امنیت و رفتار امنیت‌جویانه، قدیمی‌ترین نیاز آدمی و انگیزه کنش او از حیاتی‌ترین اهداف اجتماعی انسانی در اشکال مختلف خانوادگی، قبیله‌ای، امپراتوری، حکومت و نظام جهانی بوده است. اما به رغم این نیازمندی عینی کهن و ریشه دار، کاوش نظری و واکاوی ابعاد مختلف آن قدمت چندانی ندارد و از نیمه دوم سده بیستم مورد توجه قرار گرفته است. (رنجبر، ۱۳۸۵: ۷۵) امنیت دارای معانی گسترده، مبهم و پیچیده‌ای است و دارای ابعاد و وجوه گوناگون می‌باشد (Art, 1993: 820) که مهم‌ترین آن‌ها امنیت فردی، امنیت غذایی، امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، امنیت سایبری، امنیت فرهنگی، امنیت اکولوژیکی، امنیت داخلی، امنیت ملی و امنیت بین‌المللی است. از میان ادبیات و پژوهش‌های منتشر شده درباره امنیت، بیشترین مباحث درباره «امنیت ملی» است. که ریشه اصلی آن به دوره جنگ سرد بر می‌گردد. در این دوره، منظور از امنیت، امنیت ملی و منظور از امنیت ملی، امنیت نظامی و سخت بود که



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های بنیادی جهان اسلام

بر پایداری حکومت و کشور و عوامل تهدیدکننده و ناامن کننده بقای کشور و حکومت تأکید داشت. اما پس از جنگ سرد، ابعاد اجتماعی و فردی امنیت گسترش زیادی یافت و بر امنیت نرم و غیر نظامی تأکید شد که از آن به عنوان «امنیت اجتماعی» یاد می‌شود (Behera, 2013: 229) والت معتقد است عواملی که باعث کاهش و مخدوش شدن چسبندگی و انسجام ذهنی جامعه می‌شود عوامل تهدیدکننده امنیت اجتماعی است (Walt, 1991: 213)

نخستین بار مکتب کپنهاگ، امنیت اجتماعی را توسط بری بوزان مطرح کرد و آن را یکی از ابعاد پنجگانه امنیت ملی معرفی کرد. بوزان معتقد است که امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است (بوزان، ۱۳۸۹: ۳۴)

نوید نیا، امنیت اجتماعی را پناهی می‌داند که اجتماعات با بهر همدی از آن، آسودگی و آرامش خاطر پیدا می‌کنند و می‌توانند در سایه آن به امورات خویش پردازند و تصویر زندگی اجتماعی را به شکل دلخواه خود رقم بزنند (نوید نیا، ۱۳۸۸: ۸۳) پس امنیت اجتماعی، برخلاف مکتب کپنهاگ به تهدیدات هویتی تقلیل نمی‌یابد و در مقابل با هویت‌های دیگر معنا نمی‌شود. حراست از ویژگی‌هایی چون زبان، آداب و رسوم، مناسک، دین تنها کار ویژه امنیت اجتماعی نیست بلکه امنیت اجتماعی با هر نوع هزینه تعاملات اجتماعی درگیر خواهد بود که موجب می‌شود آسودگی و آرامش اجتماع و اعضای آن از دست برود. بنابراین از حیث نظری ناهنجاری‌های اجتماعی مثل قتل، سرقت، مواد مخدر، منازعات قومی و بحران‌های هویت در بحث امنیت اجتماعی مطرح می‌باشند (ربیعی، ۱۳۸۳: ۱۵۰) از این رو، در تعبیری عین یتر، ما می‌توانیم امنیت اجتماعی را آن بخش از امنیت بدانیم که دربرگیرنده نظم عمومی، فضای ایمن زندگی جمعی و آرامش خاطر در فعالیت‌های روزمرگی است و باعث پایداری جامعه می‌شود.

یکی از موارد که می‌تواند باعث برهم زدن امنیت اجتماعی و آرامش روانی جامعه شود، مواد مخدر است. بر کسی پوشیده نیست که استعمال مداوم ماده افیونی مخدر چه پیامدهای ناگواری می‌تواند برای انسان و جامعه انسانی داشته باشد. استعمال مواد مخدر، آزادی، اراده، شرف، استقلال، تفکر، نشاط و امید را از انسان می‌گیرد انسان را تبدیل به فردی بیمار، ضعیف، رنجور، ناامید، سربار و وابسته می‌کند. این ویژگی‌ها تنها بخش کوچکی از



یک فاجعه بزرگ است. مسأله تنها فردی نیست بلکه تهدید یک جامعه است. مسأله زمانی بغرنج تر می شود که مفهوم قاچاق مواد مخدر و تجارت غیر رسمی و اقتصاد پنهان مواد مخدر شکل می گیرد. به عبارت دیگر، مصر فکندگان مواد مخدر خود حاصل یک پدیده شوم تری به نام قاچاق مواد مخدر هستند که در انتهای یک شبکه از سلسله جرائم سازمان یافته قرار می گیرند. در این زمینه والت معتقد است که یکی از عوامل اصلی ایجاد ناامنی غیر نظامی، قاچاق مواد مخدر است (Walt 213: 1991) قاچاق مواد مخدر، بزرگترین جرم بزرگترین جرم با ابعاد بی نالمللی است که خود منشأ بسیاری از جرائم دیگر است. عبور و مرور غیر مجاز از مرزها، حمل اسلحه و ارتکاب قتل و جنایت برای حفظ و انتقال موفق مواد، گروگان گیری، پول شویی، خروج ارز غیر مجاز، سرقت، ایجاد رعب و وحشت توسط قاچاقچیان مسلح و ... از جمله مصادیق این جرائم است که ضمن وقوع آنها امنیت و احساس امنیت اجتماعی شهروندان به شدت تحت تأثیر قرار می گیرد. (یاوری بافقی، ۱۳۸۹: ۶۰۹) به طور کلی، تولید و قاچاق مواد مخدر از افغانستان برای خود و برای کشورهای همسایه و حتی سایر کشورهای جهان یک خطر بزرگ و یک تهدید بزرگ امنیتی است. قاچاق مواد مخدر خطر بزرگی برای سلامت و رفاه انسا نها، دموکراسی، ثبات مل تها، حکمروایی و استقلال کشورها و تهدید جدی برای امنیت عمومی، امنیت اجتماعی و امنیت ملی کشورها است.

### امنیت ملی

امنیت در زندگی بشر کی پدیده حیاتی است که بدون آن، ادامه حیات انسان با دشواری های جدی روبه رو خواهد بود. اهمیت امنیت از دیدگاه امام علی (ع) (به گونه ای است که مناطق فاقد امنیت از دیدگاه ایشان

بدترین مناطق معرفی می شود. ۵. امنیت به مفهوم رهایی از ترس و خطر و احساس دوری از هر گونه تهدید، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسانها از آغاز زندگی بوده است. امنیت به این معنا پیوند عمیقی با ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد واحدهای سیاسی و کشورهای جهان به مقوله امنیت توجه خاصی دارند، چراکه این امر منعکس کننده توانایی بقاء به مثابه واحدهایی مستقل و مشخص در عرصه جهانی است. با این وصف ارائه یک تعریف مطلق و کامل از «امنیت» ممکن نیست چرا که این مفهوم، مفهومی نسبی است و از



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهشهای بنیادی جهان اسلام

این رو غالباً با فرض و احتمال درباره آن صحبت می‌شود (عطارزاده، ۱۳۸۸: ۱۲) برژینسکی، سیاستمدار برجسته آمریکایی امنیت ملی را چنین تعریف می‌کند و وجود شرایط مبتنی بر حفظ و برقراری اقداماتی که کشور را از اعمال نفوذ دشمن مصون نگه دارد. مفهوم امنیت در دوره‌های مختلف تاریخی، گفتمان‌های متفاوتی داشته است. ولی در مقام تحلیل، مفهوم امنیت بین المللی در قالب ایجاد فضایی است که افراد، جامعه و کشورها و دیگر بازیگران جدید بین المللی احساس آسیب پذیری و تهدید را نداشته باشند. در گذشته راهکار اصلی کسب و حفظ امنیت در کسب و نمایش قدرت نظامی محدود می‌گشت. (وحیدی، ۱۳۸۶: ۱۴) در حالی که امروزه محوریت امنیت نظامی زیر سؤال رفته است و امنیت بین المللی در ابعاد مختلف سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی تعریف می‌گردد. باری بوزان از محققان برجسته مطالعات امنیتی امنیت اجتماعات بشری را که غالباً در شکل امنیت بین المللی تعریف می‌گردد، به پنج مقوله تقسیم نموده است: نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، و زیست محیطی. با توجه به این که امنیت در مفهوم جدید ماهیت چند گانه ای دارد، افراد نیز به تبع داشتن نقشها و مناصب مختلف هر کی به نوعی مسئول حفظ امنیت جهان می‌باشند. برای مثال کشاورزی که بدون رویه‌های قانونی به کشت ب پرویه مواد مخدر اقدام میکنند، به نوعی باعث اختلال در امنیت جهان می‌شود. مواد مخدر به نوبه خود مرزهای امنیتی را در نوردیده است. (ابراهیمی، ۱۳۹۱: ۱۱) کاربرد نادرست مواد مخدر و قاچاق آن در سایه گسترش تکنولوژی های ارتباطی و رایانه ای، باندهای مافیایی و دست‌های پنهان، امروزه چنان پیچیدگی‌هایی یافته است که سازمان ملل متحد آنرا از جرائم سازمان یافته دانسته و به تدوین کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های گوناگون برای رویایی با آن پرداخته است. مطالعات مربوط به مواد اعتیادآور، امروزه نه تنها خلاصه با آسیبهای فردی واجتماعی نمی‌شود بلکه موضوعاتی چون استقلال، تمامیت ارضی، کارآمدی نظام سیاسی و اداری، امنیت ملی و جایگاه منطقه‌ای و بین المللی را به طور جدی تحت تأثیر قرار داده است.

### قاچاق مواد مخدر، تهدیدی علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

در معادله امنیت هر کشوری مؤلفه‌ها و متغیرهای زیادی اثرگذار است که برخی منشاء داخلی و برخی نیز منشاء خارجی دارند. در حال حاضر و در عصر جهانی شدن بسیاری از شرایط بر



دولت‌ها تحمیل می‌شوند و چالش‌های امنیتی، شکل معماگونه‌ای به خود گرفته‌اند به طوری که برخلاف گذشته اکنون تهدیدات غیرمستقیم، غیرسستی و غیرنظامی از تهدیدات مستقیم و نظامی اهمیت بیشتری یافته‌اند، لذا تهدیدات را باید در امور مختلف سیاسی، فرهنگی و اقتصادی کشورها جستجو نمود و نسبت به آنها چاره اندیشی کرد. قاچاق عبارت است از صادرات، واردات، خرید و فروش یا نقل و انتقال غیر قانونی مواردی نظیر موادمخدر، انسان، کالا و عتیقه جات و غیره. در معادله امنیت هر کشوری مؤلفه‌ها و متغیرهای زیادی تاثیرگذار است که برخی منشأ داخلی و برخی نیز منشأ خارجی دارند در حال حاضر و در عصر جهانی شدن بسیاری از شرایط بر دولت‌ها تحمیل می‌شوند و چالش‌های امنیتی شکل معماگونه‌ای به خود گرفته‌اند به طوری که برخلاف گذشته اکنون تهدیدات غیرمستقیم و غیرسستی و غیرنظامی از تهدیدات مستقیم و نظامی اهمیت بیشتری یافته‌اند، لذا تهدیدات را باید در امور مختلف سیاسی، فرهنگی و اقتصادی کشورها جستجو نمود و نسبت به آن‌ها چاره اندیشی کرد. بنابراین شیوع مواد مخدر و اعتیاد موضوع آلودگی یک انسان نیست بلکه می‌تواند جهان را بستر یک نوع تهدید بسازد. در حال حاضر ما به طرف یک بحران جهانی در زمینه اعتیاد و قاچاق مواد مخدر در حرکت هستیم. شیوع روز افزون اعتیاد و مواد مخدر فاجعه است که انحطاط جوامع را به دنبال دارد. تعریف مواد مخدر و مواد روانگردان در فرهنگ علوم پزشکی، دارویی، علوم انسانی و حقوق ممکن است متفاوت باشد از منظر حقوق بین الملل مواد مخدر به موادی اطلاق می‌شود که تحت پوشش کنوانسیون‌های بین المللی مواد مخدر سازمان ملل متحد قرار گرفته است اگر چه طبقه بندی‌های مختلفی از جنبه‌های علمی و تجربی ارائه داده‌اند ولی بهترین نوع گروه بندی از طرف سازمان بهداشت جهانی به عمل آمده که طبقه بندی مواد از جهت تأثیر آن‌ها بر انسان است. این طبقه بندی به صورت زیر می‌باشد: توهم زاها، مخدرها، سستی زاها، آرام بخش‌ها، چسب و مواد فرار و محرک‌ها. (یاوری، ۱۳۸۹: ۱۶)

هانینگتون، تهدیدات علیه امنیت را به سه دسته تقسیم می‌کند:

تهدیدات عام: برای هر واحد سیاسی قابل تصور است؛

تهدیدات رقابتی: ناشی از رقابت با همسایگان و یا قدرت‌های بین المللی است؛

تهدیدات خاص: به علت یک ویژگی خاص، برای مثال وضعیت ژئوپلیتیکی متوجه یک



واحد سیاسی می‌شود (روشندل، ۱۳۷۴: ۸). با استناد به این تقسیم‌بندی هانتینگتون از تهدیدات، امروزه مصرف و قاچاق موادمخدر که به معضلی جهانی تبدیل گشته است می‌تواند از یک سو در زمره تهدیدات عام قرار گیرد، چرا که امنیت و قدرت ملی از سوی سازمان‌های جنایی بین‌المللی تهدید می‌گردد. همچنین قرار گرفتن ۲۷ درصد از کل زمین‌های زیرکشت خشخاش جهان در افغانستان و تولید ۵۸ درصد موادمخدر جهان در این کشور (آبادینسکی، ۱۳۹۳: ۱۸۸) تهدید عام ناشی از قاچاق و مصرف موادمخدر را برای جمهوری اسلامی ایران به تهدیدی خاص بدل ساخته است (قربانیان، ۱۳۸۳: ۵۵).

آسیب‌های اجتماعی، جلوه‌های جزئی و فرعی تهدیدات هستند که در بالاترین حد، سلامت اخلاقی و نظم و امنیت عمومی جامعه را خدشه دار می‌کنند. تکثر، فراگیری و مداومت می‌تواند آسیب‌ها را به تهدیدات امنیتی تبدیل کند؛ در مورد جمهوری اسلامی ایران می‌توان گفت که به دلایل زیر قاچاق موادمخدر می‌تواند در زمره تهدیدات امنیتی این کشور قرار گیرد: تکثر، مداومت و فراگیری: در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی بر میزان ورود موادمخدر به کشور، تعداد معتادان، تعداد زندانیان، هزینه‌ها و زیان‌های اقتصادی ناشی از ورود، توزیع و مصرف موادمخدر و گستره جغرافیایی توزیع و مصرف آن افزوده شده است (یاوری بافقی، ۱۳۸۹: ۵۹۰).

در حالی که پیش از این موادمخدر تنها از مرزهای شرقی کشور ترانزیت می‌شد، امروزه مرزهای شمالی و مرزهای آبی جنوبی کشور نیز آلوده شده است؛ به طوری که بسیاری از مناطق کشور که در گذشته آلودگی اندکی داشتند در حال حاضر دارای معضل موادمخدر می‌باشند. مساله اعتیاد و قاچاق موادمخدر در ایران مقوله‌ای است که با خارج از مرزها ارتباط پیدامی‌کند؛ زیرا تولید موادمخدر در داخل به صفر رسیده است و آنچه در داخل کشور مصرف یا ترانزیت می‌شود از خارج از کشور وارد می‌شود. ایران در مجاورت یکی از مناطق اصلی تولید موادمخدر جهان یعنی منطقه هلال طلایی قرار دارد. مخاطرات حمل و نقل دریایی و هوایی موادمخدر و کوتاهی مسیر ایران در رساندن مواد به ترکیه و سپس اروپا، از طریق آشنایی قاچاقچیان به مسیر ایران و فعالیت قاچاقچیان ایرانی در باندهای بین‌المللی قاچاق موادمخدر علی‌رغم مبارزه شدید جمهوری اسلامی ایران ترجیح می‌دهند محموله‌های خود را از طریق ایران ترانزیت نمایند. پیوند گسترده و پیچیده جرائم موادمخدر و گروه‌ها و باندهای



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association

جمعه ترانست العالم الاسلامی

فصلنامه علمی - پژوهشی

پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام

۱۱۲

سال نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸



سازمان یافته در حقوق داخلی توام با کشت، تولید، سوء مصرف مواد مخدر و اعتیاد، امنیت جامعه و افراد آن را تهدید می کند (بنهری، ۱۳۸۳: ۸۷).

غیر از موارد مذکور، قاچاق مواد مخدر تهدیدات دیگری هم برای امنیت ملی کشور دارد که عبارتند از:

### اول) تهدید نرم و نفوذ پذیری مرزها:

تهدید نرم را می توان تحولاتی دانست که موجب دگرگونی در هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری مورد قبول کی نظام سیاسی می شود. تهدید نرم نوعی سلطه کامل در ابعاد سه گانه حکومت، اقتصاد و فرهنگ است که از طریق استحاله الگوهای رفتاری ملی در این حوزه ها و جایگزینی الگوهای نظام سلطه ای تهدید محقق می شود. با این نگرش، تمامی اقداماتی که موجب شود تا اهداف و ارزش های حیاتی کی نظام سیاسی ( زیرساخت های فکری، باورها و الگوهای رفتاری در حوزه اقتصاد، فرهنگ و سیاست (به خطر افتد، یا موجب ایجاد تغ بیر و دگرگونی اساسی در عوامل تع بینکننده هویت ملی کی کشور شود، تهدید نرم به شمار آید.

ابعاد تهدید نرم، گسترده تر و پیچیده تر شده است بنابراین نقطه مشترک همه تهدیدات، تحمیل اراده به نیروی مقابل است. تفاوت های تهدیدات، در به کارگیری روش ها، ابزارها و... است. تهدید می تواند با تأکید بر توان فیز کیی ( لشکرکشی، اشغال خاکریز و سرزمین، نابودی و کشتن انسا نها و ویران نمودن مراکز اقتصادی (اجرا شود و یا می تواند با ت یکه بر روش های سیاسی، روانی و شیوه های غیرخسونت آمیز و با به کارگیری قدرت نرم برای تأثیرگذاری بر اراده حریف و نیروی مقابل انجام گیرد. (نبوتی، ۱۳۹۰: ۱۵)

الف- هزینه های نظامی: مبارزه با مواد مخدر هزینه سنگینی را بر کشورها تحمیل نموده به طوری که کشف هر یک کیلوگرم مواد مخدر در حدود ۴۰۰ دلار هزینه دارد و هزینه های غیر مستقیم دیگر (ظنیر) استقرار نیروها، استهلاک ماشین آلات و ادوات، دستمزد پرسنل و تلفات و جراحات و... (راشامل می شود. بیش از ۵۰ هزار نفر از نیروهای انتظامی در قالب قرارگاه های عملیاتی - تاکتیکی و هنگ های مرزی و دسته های مبارزه با مواد مخدر در برخورد با ناامنی های ناشی از ورود و حمل مواد مخدر مشغول خدمت اند و لیکن همچنان با ورود مواد مخدر به داخل کشور مواجه هستیم.



ب- درگیری مسلحانه با نیروهای نظامی: موفقیت آمیزترین سازمان‌های جنایی، قادر به تدوین استراتژی استفاده از خشونت و بهره برداری سیستماتیک از فساد و ارباب هستند تا از این طریق اقدامات نیروهای مبارزه با مواد مخدر را تضعیف و حتی در مواردی بی اثر و خنثی نمایند قاچاقچیان ایران نیز تاکنون شرارت‌های متعددی علیه نیروهای مسلح خصوصاً ناجا، برخی ادارات دولتی، راهبندی، گروگانگیری، آدم ربایی و به شهادت رساندن تعداد زیادی از مأمورین مواد مخدر به صورت گروهی مرتکب شده‌اند؛

ج- نفوذ پذیری مرزها: با توجه به از بین رفتن زمینه‌های تولید مواد مخدر در داخل ( اعم از کشت و یا تبدیل تریاک به هرویین (و ورود تمامی این مواد از خارج کشور، مسأله مرز و مواد مخدر از کیدیگر جدایی ناپذیرند. حفظ امنیت مرزها و نفوذناپذیری آن، یکی از شاخصهای امنیت هر کشوری محسوب می‌شود و افزایش قاچاق مواد مخدر ب هیچند صورت امنیت مرزها و نفوذناپذیری آن را تهدید می‌کند. علیرغم رشد و توسعه فناوری، حفاظت و کنترل مرزها، همچنان مرزهای زمینی، هوایی و دریایی کشورها نفوذپذیر است. پیچیده شدن حمل و نقل و قاچاق بین المللی مواد مخدر، ترانزیت مواد مخدر و پیامدهای آن، گرایش سیاسی دولت‌ها و همکاری عوامل بومی، محلی، منطقه‌ای با باندهای قاچاق بین المللی مواد مخدر، تولید حدود ۸۰٪ تریاک مصرفی جهان در افغانستان و انتقال آن به سایر کشورها، توسط قاچاقچیان بین المللی حکایت از نفوذپذیر بودن مرزها دارد. علیرغم هزینه‌های فراوان ملی و بین المللی در راستای تقویت، تجهیز و تسلیح عوامل انسانی، انتظامی و مرزبانی به امکانات پیشرفته و تکنولوژی روز و انسداد مرزها، قاچاقچیان بین المللی نیز مجهز و سازمان یافته شده و قاچاق و ترانزیت انواع مواد مخدر در همه کشورها گسترش یافته است. (بای سلامی، ۱۳۸۵: ۷۴)

د- تسهیل ورود سایر کالاهای قاچاق از مرزها: بررسی‌های به عمل آمده گویا بوجود رابطه همبستگی میان قاچاق مواد مخدر و قاچاق کالا هستند. مناطق آلوده به مواد مخدر، آلوده به قاچاق کالا نیز بوده و از مسیرها و معابر مشترکی استفاده می‌شود. ورود کالاهای قاچاق، ضمن وارد آوردن ضربه سنگین به تولیدات داخلی، با تقوی ترویحی ه قانون شکنی و مصر فگرایی نقش مؤثری در افزایش قاچاق و اعتیاد به مواد مخدر نیز ایفا م یکنند. بنابر تحقیقات به عمل آمده بسیاری از قاچاقچیان بی نالمللی مواد مخدر نخست قاچاقچیان و حاملان



کالا‌های کوچ ک در مناطق مرزی کشور بودند که به تدریج به سودآوری و سهولت و امکان و راهکارهای قاچاق مواد مخدر پی برده، و بدان رو یا آورده اند. در صدد ایجاد ناامنی در عمق کشور و دامن زدن به تعارضات سیاسی و مذهبی به ویژه در مناطق مرزی است.

ه- منبع در آمد گروه‌های ترور: تروریسم در واقع یکی از مولودهای مواد مخدر است. در جوامع امروزی تروریسم درگیر یهایی را به وجودم یا آورد که هیچ گاه قابل کنترل نیست و کشورهایی که درگیر این مسئله هستند به راحتی به سمت ناامنی و بی ثباتی می‌روند.

مافیای تروریست مواد مخدر (گروه‌های شورشی و مسلح غیر قانونی باید راهی را برای استمرار حاکمیت خود در مناطق تحت کنترل پیدا کنند یکی از روشهای کسب درآمد قاچاق مواد مخدر می‌باشد. گروه‌های غیر مسلح غیر قانونی و شورشیان از اخذ مالیات، یا حتی از مدیریت فعالیت‌های جنایی سازمان یافته بخصوص در بحث قاچاق مواد مخدر درآمد کسب می‌کنند. (حق پناه، ۱۳۹۱: ۶)

## دوم) ایجاد شرارت و ناامنی

تهدید سیاسی عموماً به عنوان زمینه ساز سایر تهدیدها و یا مکمل آنها نیز عمل می‌کند. هدف از تهدید ممکن است از فشار بر حکومت در مورد سیاست خارجی گرفته تا واژگونی حکومت، جدایی طلبی و برهم زدن بافت سیاسی دولت برای تضعیف آن پیش از تهاجم نظامی متفاوت باشد. از آنجا که دولت اصولاً موجودیتی سیاسی است، تهدید سیاسی امکان دارد به همان اندازه تهدید نظامی هراس انگیز باشد. این امر به خصوص در مواردی که دولت ضعیف است، صدق می‌کند. اما حتی در مواردی که دولت قوی و قدرتمند است، تهدیدهای سیاسی می‌تواند منبع نگرانی باشد

الف- اعتبار سیاسی: به گزارش منابع سازمان ملل متحد ۸۰٪ هرویی ن توزیع شده در اروپا در افغانستان به عمل می‌آید و از طریق ایران به ترکیه و سپس ممالک مختلف اروپایی ارسال می‌گردد. با توجه به مخاطرات حمل و نقل دریایی و هوایی مواد مخدر و کوتاهی مسیر ایران در رساندن مواد به ترکیه و سپس اروپا و سابقه طولانی ترانزیت مواد از کشور ما، آشنا بودن قاچاقچیان به مسیر ایران و فعالیت قاچاقچیان ایرانی، باندهای بین المللی مواد مخدر عمل یرغم مبارزه شدید جمهوری اسامی همچنان ترجیح م یدهند محموله‌های



فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های بنیادی جهان اسلام

خود را از این طریق ترانزیت کنند. ای ن امر ضمن لطمه زد ن به اعتبار جمهوری اسامی در خارج و داد ن خوراک تبلیغاتی ب ه رسانه‌ها و محافل حقوق بشری غربی برای حمله به نظام، دست بیگانگان و باندهای بی نامللی قاجاق را در بلندمدت در کشور ما باز می‌کند و تهدیدات امنیت ی جد یای را متوجه نظام می‌سازد

ب- جنبه سیاسی بخشیدن توسط بیگانگان و استفاده ابزاری از آن: در پی دستگیری و اعدام قاچاقچیان مواد مخدر رسانه‌ها وسایت های غربی و ضد نظام ایران تلاش می‌نمایند در اقدامی هماهنگ رنگ و بوی سیاسی و حقوق بشری به موضوع دهند.

ج- تضعیف انسجام و وحدت ملی: قاچاق مواد مخدر حتی به عنوان جرم سازمان یافته بین المللی حتی برای کشورهای قدرتمند نیز یک چالش عمده محسوب می‌شود. اما زمانی که، ریشه آن بنا به هر دلیلی ضعف در اجرای قانون در هر کشوری باشد، می‌تواند به یک تهدید واقعی علیه ثبات در آن کشور تبدیل شود از آنجا که این جرم حاکمیت و ثبات کشور را بیشتر تضعیف می‌کند کشورها در مقابله با این جرم در چرخه معیوب مبتلا می‌شوند که اعتماد عمومی از بین رفته و رشد اقتصادی کند شده است.

د- بی ثباتی سیاسی: قاچاق مواد مخدر چالش‌های امنیتی، اقتصادی و اجتماعی در مرزهای شرقی برای ایران به همراه داشته است. مسائلی از قبیل ورود مهاجران به ایران، افزایش تولید و ترانزیت قاچاق مواد

مخدر، افراط گرایی، ناامنی و ناهنجاری‌های اجتماعی و پیامدهای منفی آن به عرصه اقتصادی و اجتماعی کشور و سرریز بخشی از ناامنی‌های موجود در افغانستان به مناطق مرزی ایران را می‌توان از اثرات بی ثباتی افغانستان بر ایران برشمرد. (نبوتی، ۱۳۹۰: ۱۵) در اغلب کشورها قاچاق مواد مخدر به دلیل ماهیت غیرقانونی و اخلاقی به دست‌افراد شرور و مطرود جامعه انجام می‌شود و به همین خاطر همواره آمیخته با شرارت است.

دامنه ایجاد شرارت و ناامنی به وسیله این گروه‌های قاچاقچی به حدی بوده که درمقاطع امکان زندگی برای سکنه برخی روستاهای مرزی را ناممکن گردانده است. اختلافات اعضای باندها، تسویه حساب طلبکاران و بدهکاران و اختلافات و کینه‌توزیهای شخصی، دامنه شرارت را به سطح وسیعی از این مناطق می‌گستراند. چرا که این مسائل به دشمنی‌های قومی و قبیله‌ای کشانده شده و منازعات و گروگانگیری و قتل‌های جمعی را برای مدتی طولانی به همراه دارد.



## سوم) لطمه به اجرای طرح راهبردی آمایش سرزمینی

در آمایش فضای ملی هر کشور ساماندهی سرزمینی، هدف سیاسی مهمی تلقی می‌شود. ساماندهی جغرافیا و جمعیت عناصر اساسی آمایش سرزمینی‌اند. در آمایش سرزمینی، جمعیت و جغرافیا به عامل سیاست پیوند می‌خورند و تعامل اینان با یکدیگر در قدرت و امنیت ملی کشور تأثیر بسزایی خواهد داشت. دولت‌ها برای تغییر سیاست‌های منطقه‌ای و تدوین راهبردهای نو و تقسیم امکانات و خدمات میان مردم پراکنده در بخشهای مختلف کشور، علاوه بر توانایی و مصلحت‌جویی، نیاز به تدارک ساماندهی دارند. غایت این ساماندهی نه سودآوری اقتصادی که حفظ همبستگی و اقتدار ملی است (اعتماد، ۱۳۷۷: ۱۳).

ایجاد این تأثیرات بر امنیت ملی را می‌توان اینگونه توجیه نمود که؛ علیرغم مبارزه ایران با قاچاق موادمخدر، صرفاً وجود معضل قاچاق مواد مخدر در ایران، به دست‌آویزی برای دشمنان نظام تبدیل گردیده و سبب‌شده تا آنها با متهم کردن ایران در این موضوع و تبلیغات منفی، اعتبار سیاسی ایران را در نظام بین‌الملل خدشه‌دار سازند و همین امر حتی بر روابط ایران با سایر کشورها اثر می‌گذارد (آبادینسکی، ۱۳۸۳: ۱۸۸).

همچنین موادمخدر، اثرات منفی بر امنیت اقتصادی و در نتیجه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران برجای می‌گذارد. قاچاق مواد مخدر به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را به شرح زیر بر شاخصهای امنیت اقتصادی داشته است: قاچاق موادمخدر از طریق افزایش هزینه‌های انتظامی و قضایی بیشترین تأثیر منفی را بر امنیت اقتصادی و امنیت ملی ایران وارد می‌سازد؛ قاچاق موادمخدر، مانعی برای توسعه مناطق درگیر در پدیده قاچاق موادمخدر و در واقع مانع توسعه موزون کشور است؛ قاچاق موادمخدر می‌تواند به معضل بیکاری در جامعه دامن بزند؛ قاچاق موادمخدر، را می‌توان از عوامل فقر و فاصله طبقاتی در ایران دانست؛ قاچاق موادمخدر، امنیت سرمایه‌گذاری در ایران را به مخاطره می‌اندازد و موجبات فرار سرمایه از ایران را فراهم می‌سازد. از لحاظ اقتصادی، ایجاد نهادهایی برای مبارزه با موادمخدر، اختصاص بخش عظیمی از درآمد ملی به این نهادها و هزینه‌کردن این درآمدها برای مقابله با قاچاق موادمخدر و تبعات آن، تنها هزینه‌های مستقیم این معضل را شامل می‌شوند. قاچاق موادمخدر با ناامن نمودن مرزهای شرقی، غربی و حتی مرزهای آبی جنوب کشور، باعث بروز ناآرامی گردیده و مانع از توسعه سرمایه‌گذاری‌های داخلی، جلب سرمایه‌گذاری خارجی و در نتیجه توسعه



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های بنیادی جهان اسلام

این مناطق که بخش عظیمی از خاک ایران را تشکیل می‌دهند، می‌گردد. قاچاق موادمخدر تجارتي سودآور است که قاچاقچیان را به ثروتي هنگفت و بادآورده می‌رساند؛ در حالی که همین مواد، عده‌ای را به فقر و بیچارگی می‌کشانند و در نتیجه فقر، بیکاری و فاصله طبقاتی ناشی از قاچاق موادمخدر، پدیده‌ای دور از انتظار نیست. تمرکز پول‌های ناشی از درآمدهای گروه‌های تبه‌کار در بخشهای خاص همچون مسکن، بورس و یا تجارت داخلی کشور موقتی بوده و به ایجاد حبابهای افزایش قیمت منجر شده و پس از بازگشت این سرمایه‌ها به مبداء، بی‌ثباتی بازار را در پی خواهد داشت که به‌عنوان یک خطر بالقوه ثبات اقتصادی یک کشور را تهدید می‌کند. فساد مالی و سایر جرائم سازمان‌یافته، موجب عدم شفافیت در فعالیت‌های اقتصادی گردیده و پیش‌بینی هزینه‌ها و تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری را سخت‌تر نموده و موجب کاهش انگیزه برای سرمایه‌گذاری در داخل کشور شده و افزایش میزان انتقال سرمایه به خارج از کشور را فراهم می‌آورد (صحرائیان، ۱۳۸۲: ۳۱).

در بعد فرهنگی هم قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی تأثیرگذار است. قاچاق موادمخدر بیشترین تأثیر منفی را بر توسعه انسانی برجای می‌گذارد؛ قاچاق موادمخدر، ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی جامعه را به‌طور منفی تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ قاچاق موادمخدر، با باورهای اسلامی جامعه ایران در تضاد و تقابل است؛ قاچاق موادمخدر، از پیوند جوانان با فرهنگ ملی - اسلامی ایران می‌کاهد؛ قاچاق موادمخدر، مانعی برای صیانت از هویت ملی - مذهبی افراد به حساب می‌آید. قاچاق موادمخدر و به تبع آن سوء‌مصرف این مواد ضمن غیرقانونی بودن، در چارچوب احکام دینی نیز ممنوع بوده و عرف جامعه ایران با آن سازگار نیست. با لحاظ کردن این امر و از سویی به دلیل جوانی بخش عظیمی از جمعیت ایران و پاره‌ای مسائل اجتماعی نظیر بیکاری و تهاجم فرهنگی این مسأله بیشتر جوانان را به خود درگیر نموده و با گرایش آنها به سمت این مواد، ارزشمندترین سرمایه‌ها و پایه‌ای‌ترین منابع کشور برای توسعه، عملاً اتلاف می‌شوند. عدم توسعه انسانی و در نتیجه تبعیت از الگوهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامعی که تناسبی با زمینه‌های مربوطه در کشور ندارند، روز به روز از خود بیگانگی و بی‌هویتی جوانان را بیشتر دامن زده و این دوگانگی‌ها، بعد فرهنگی امنیت ملی را به چالش می‌کشد، اگرچه این امر از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد (یاوری بافقی، ۱۳۸۹: ۵۹۲).



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association

جمعه نرسانف العلم الاسلامی

فصلنامه علمی - پژوهشی

پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام

۱۱۸

سال نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸

## دلایل به ثمر نرسیدن مبارزه با مواد مخدر

طبق آخرین گزارش جهانی مواد مخدر که توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC) ارائه شده است، استفاده غیردارویی از داروهای تجویزی، تهدیدی جدی برای بهداشت عمومی و نیروهای انتظامی در سراسر جهان است و مواد مخدر اپیوئیدی بیشترین آسیب را به خود اختصاص می‌دهند و ۷۶ درصد مرگ‌ومیرهای ناشی از اختلالات مصرف مواد مخدر را شامل می‌شوند. با نگاهی به آسیب‌پذیری‌های گروه‌های سنی مختلف، می‌توان گفت که مصرف مواد مخدر و آسیب‌های مرتبط با آن در میان جوانان نسبت به افراد مسن بالاتر است. بیشتر تحقیقات نشان می‌دهد که سال‌های آغاز نوجوانی (۱۲-۱۴ سال) تا سال‌های پایانی آن (۱۵-۱۷ سال) یک دوره خطر بحرانی برای شروع مصرف مواد است و امکان دارد این بحران در میان جوانان (۱۸ تا ۲۵ ساله) به حد اوج برسد. کانابیس یکی از مواد مصرفی رایج در بین جوانان است. با این حال مصرف مواد مخدر در میان جوانان از کشور به کشور متفاوت است و بستگی به شرایط اجتماعی و اقتصادی ایشان دارد. دو نوع افراطی از مصرف مواد مخدر در میان جوانان وجود دارد: مصرف مواد مخدر در فعالیت‌های تفریحی شبانه در باشگاه‌ها و محل‌های تفریحی در میان جوانان ثروتمند؛ و استفاده از مواد استنشاقی در میان کودکان خیابانی برای مقابله با شرایط دشوارشان می‌باشد.



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های بنیادی جهان اسلام

## نتیجه

نگاهی به سیر تحول اقدامات بین‌المللی در راستای مهار و کاهش مصرف و قاچاق مواد مخدر، مفاد کنوانسیون‌های بین‌المللی، نهادهای اصلی و فرعی تأسیس شده از سوی سازمان ملل متحد، تلاش و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی کشورها، برنامه‌های ملی مبارزه با مواد مخدر، همه‌گویی این واقعیت است که پدیده مواد مخدر، یکی از مسائل مهم جهان معاصر محسوب می‌گردد و تمام کشورها با وجود تفاوت‌های قومی، فرهنگی، مذهبی و ساختار سیاسی و حکومتی با این معضل درگیر هستند.

قاچاق مواد مخدر یکی دو قرن گذشته با هدف استعمار دولتها و ملتها و در دهه‌های گذشته با رویکرد سیاسی-اقتصادی در آمیخته بوده است. بر طبق آخرین آمارها تجارت مواد مخدر پس از تجارت نفت و تسلیحات سومین کالای بزرگ جهانی برای کشورهای جهان سوم است. پشت مواد مخدر یک تجارت قوی و منافع مالی وجود دارد از این دیدگاه کنترل نظامی و ژئوپولیتیک بر روی مسیرهای مواد مخدر، همانند کنترل بر روی نفت و خطوط انتقال انرژی و استراتژیک است. نزدیک به ۸۰٪ مواد افیونی جهان که به صورت غیرقانونی مصرف می‌شود در افغانستان تولید و لاقفل ۵۰٪ آن به قصد ترانزیت یا مصرف دارو وارد ایران می‌شود. بررسی شاخصها حکایت از تبعات منفی گسترش قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی کشور دارد هدر دادن منابع مادی و انسانی برای مقابله با قاچاق و نابودی اقتصاد کشور، از میان بردن توسعه و امنیت و گسترش تنش و ناامنی، ایجاد و گسترش جرائم و ثروتمند شدن مجرمان، تهدید سلامت عمومی به واسطه زیرزمینی شدن اقدامات و شیوع بیماری و مرگ شرایط اقتصادی (بیکاری به عنوان یک شاخص)، جوانی جمعیت، ضعف نهادها و سازمان‌های اجتماعی و اقتصادی، فقدان ارائه یک مدل اجتماعی اوقات فراغت، فقدان اثرگذاری رسانه‌های کشور در موضوعات اجتماعی و شاید دهها عامل دیگر روند رو به رشد آسیب‌ها به ویژه آسیب‌های اجتماعی را در کشور تسهیل کرده‌اند. با توجه به این که مواد مخدر امری خارجی و وارداتی است، موجب نفوذپذیری مرزها، افزایش تلفات و درگیریها، ازدیاد هزینه‌ها یکتترل مرز، ورود بیگانگان، تردد غیرمجاز می‌شود. همچنین ایجاد اختلال در روند اجرای طرح آمایش سرزمین و بهره‌گیری از منابع و توانمندیهای موجود و بهره‌برداری مخالفان سیاسی داخلی و خارجی از دیگر تبعات امنیتی منفی قاچاق مواد مخدر می‌باشند که در آزمون فرضیه



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسات العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی-پژوهشی  
پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام

۱۲۰

سال نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸



تأثیرگذاری منفی قاچاق موادمخدر بر امنیت ملی کشور بررسی شدند؛ طبعاً و واج گسترده قاچاق و به تبع مصرف آنم بتواند بر کارایی منابع مادی و غیرمادی قدرت و مؤلف‌های امنیت ملی تأثیر منفی نهد. هر چند چنین نگاهی ب ه امنیت ملی و رای دیدگاه ما و نگرش‌های سنتی، از بداعت و تازگی برخوردار است، اما به تدریج در میان صاحب‌نظران مقبولیت عام می‌یابد. سیر تحولات در جهان سوم نشان می‌دهد که نقش عوامل غیردولتی) مانند مسأله مهاجرت‌ها و قاچاق (و داخلی) مانند تنش‌های قومی و جنبش‌ها یا اجتماعی (بر امنیت ملی تأثیر مضاعفی افت‌هاست. هواداران دیدگاه بالا معمولاً با نگرش میان‌رشته‌های، مقول‌ها و مفهوم‌های جامعه‌شناسانه روان‌شناختی اقتصادی را وارد عرصه مطالعات امنیت ملی می‌کنند و مسائلی مانند خشونت داخلی، بحران‌های شهری، تنش‌های قومی، افزایش انفجارگونه جمعیت و قاچاق موادمخدر و را به مثابه تهدیدات امنیتی بررسی می‌کنند.



انجمن مطالعات جهان اسلام  
Islamic World Studies Association  
جمعية دراسة العالم الإسلامي  
فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های بنیادی جهان اسلام

## منابع

- آبادینسکی، هوارد (۱۳۸۳)، *جامعه شناسی مواد مخدر*، مترجم: محمدعلی زکریایی، تهران: آینه کتاب.
- اعتماد، سلطان محمد (۱۳۷۷)، «امنیت و ثبات اجتماعی در برنامه‌های آمایش سرزمین، مجموعه مقالات توسعه و امنیت عمومی» تهران: وزارت کشور.
- ابراهیمی، نبی‌الله؛ قادری کنگاوری، روح‌ا...، دهدشتی، عادل (۱۳۹۱)، «تهدیدهای نوین و گذار به حکمرانی راهبردی؛ با نگاه به جمهوری اسلامی ایران» *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال شانزدهم، شماره اول، بهار.
- بوزان، باری (۱۳۸۹). *مردم، دولتها و هراس*، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ سوم. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بنهری، عبدالله (۱۳۸۳)، «تأثیر اعتیاد و قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم تحقیقات، دانشکده علوم انسانی.
- بای‌سلامی، ابراهیم (۱۳۸۵). *چشم انداز توسعه پایدار شرق ایران*، تحقیقات جغرافیایی. شماره ۷۷
- حق پناه، جعفر (۱۳۷۷)، «قاچاق مواد مخدر و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ایران»، *مطالعات راهبردی*، پیش شماره ۲.
- حق پناه، جعفر (۱۳۹۱)، «قاچاق مواد مخدر و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ایران» پایگاه تخصصی سیاست بین الملل
- رنجبر، مقصود (۱۳۸۵). *مفهوم امنیت در اندیشه‌های سده میانه، فصلنامه مطالعات راهبردی*. سال نهم. شماره اول.
- ربیعی، علی (۱۳۸۳). *مطالعات امنیت ملی: مقدمه‌ای بر نظریه‌های امنیت ملی در جهان سوم*، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- روشندل، جلیل (۱۳۷۴)، *امنیت ملی و نظام بین‌المللی*، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- زارعی کوشا، محمد علی (۱۳۹۰)، *بررسی روندهای بین‌المللی در کنترل مواد مخدر، فساد مرتبط با مواد مخدر و اثرات آن*، ستاد مبارزه با مواد مخدر دفتر روابط بین‌الملل، شماره ۸، آذر.
- شاهسوند، پریچهره (۱۳۹۰)، «تأثیر قاچاق مواد مخدر بر شکل‌گیری چالش‌های منطقه‌ای در حوزه اکو»، *فصلنامه تخصصی علوم سیاسی*، شماره هفدهم.
- صحرائیان، سیدمهدی (۱۳۸۲) «بخش‌هایی از یافته‌های تحقیقات پولشویی در ایران»، *ماهنامه مجلس و پژوهش*.
- قربانیان، حسن (۱۳۸۳)، «قاچاق مواد مخدر و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده مدیریت.
- عطارزاده، مجتبی (۱۳۸۸)، *تأثیر و کبرد جدید مفهوم امنیت بر امنیت ملی ایران*، " بهمن www.fars News Agency



فصلنامه علمی - پژوهشی  
پژوهش‌های باسی جهان اسلام

۱۲۲

سال نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸

- ماندل، رابرت (۱۳۷۷). *چهره متغییر امنیت ملی*، تهران پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۸). *امنیت اجتماعی*، تهران. پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نریمانی، محمد (۱۳۹۰)، *بررسی روندهای بینا لمللی در کنترل مواد مخدر*، «ارزیابی تهدید جرم سازمان یافته فراملیتی»، ستاد مبارزه با مواد مخدر دفتر روابط بین الملل، شماره ۸، آذر.
- نبوتی، محمدرضا (۱۳۹۰)، «افزایش تهدیدهای امنیتی به موازات گسترده ترانزیت مواد مخدر از غرب آفریقا به اروپا»
- وحیدی، مهدی (۱۳۸۶)، *چارچوب امنیتی آمر کیا بعد از جنگ سرد*، روزنامه کیهان
- همدی خطبه‌سرا، ابوالفضل (۱۳۸۳)، *فساد مالی*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- یاورى بافقى، امیر حسین (۱۳۸۹)، «تعیین تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال پنجم، شماره چهارم.

Art, R., (1993), "Security", in: Krieger, Joel (Ed.): *The Oxford Companion to Politics of the World*, Oxford: Oxford University Press

Behera, B., (2013), "Drug Trafficking as a Nontraditional Security Threat to Central Asian States", *Journal of International Relations*, 17.

Bilgin, P., (2003), "Individual and Societal Dimensions of Security Issue", *International Studies Review*, 5(2).

Hough, P (2004). *Understanding Global Security*, New York: Routledge.

*Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2000). Oxford University Press

Walt, Stephan M (1991). 'The Renaissance of Security Studies'. *International Security Quarterly*.35.

به این مقاله این گونه ارجاع دهید:  
 عارفی مسکونی، محمد؛ نجفی توانا، علی؛ شاملو، باقر (۱۳۹۸)، «تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام*، س ۹، ش ۳، پاییز ۹۸، صص ۱۰۵-۱۲۳.



انجمن مطالعات جهان اسلام  
 Islamic World Studies Association  
 جمعية دراسة العالم الاسلامي  
 فصلنامه علمی - پژوهشی  
 پژوهشهای سیاسی جهان اسلام